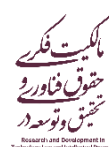

Editor-in-Chief Lecture

**Mahmoud
Sadeghi**

Associate Professor, Faculty of Law, Tarbiat Modares University,
Tehran, Iran
Email: sadegh_m@modares.ac.ir

Abstract

The inaugural issue of the Journal of Research and Development in Technology Law and Intellectual Property responds to a pressing jurisprudential and institutional need: to reconsider the architecture of intellectual property law amid the accelerating transformation of technological production, information flows, and intangible value. No longer confined to the protection of inventions, marks, creative works, and industrial designs, intellectual property now operates at the intersection of law, innovation, markets, and governance. Data infrastructures, artificial intelligence, blockchain systems, the Internet of Things, and digital platforms are challenging inherited understandings of ownership, authorship, inventorship, legal personality, and the protected work itself. The scholarship assembled in this issue addresses both enduring questions of industrial property and emerging controversies concerning

**Journal of Research and Development
in Technology Law and Intellectual
Property**

**Iranian Law and Legal Research
Institute**

Vol. 1 | No. 1 | Spring & Summer 2026

(Editor-in-Chief Lecture)

www.jtliip.illrc.ac.ir

doi:

10.22034/jtliip.2026.741145

autonomous AI, data protection, blockchain-enabled rights management, digital commerce, and the proper accommodation of exclusive rights with public freedoms. Its central premise is that legal adaptation must avoid both technological exceptionalism and unreflective fidelity to inherited categories. The task, rather, is to develop doctrinal and regulatory arrangements that preserve legal certainty and meaningful incentives for innovation while safeguarding legitimate individual interests and the public domain. For Iranian law, recent legislative developments in industrial property, coupled with rapid advances in data-driven technologies, make this inquiry especially timely. Comparative study is therefore approached not as an exercise in transplantation, but as a means of identifying policy alternatives responsive to Iran's legal order and social needs.

یادداشت سردبیر: سخن نخست

دانشیار دانشگاه حقوق دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
Email: sadegh_m@modares.ac.ir

محمود صادقی

دوفصلنامه تحقیق و توسعه در حقوق فناوری
و مالکیت فکری

پژوهشکده حقوق و قانون ایران

دوره ۱ | شماره ۱ | بهار و تابستان ۱۴۰۵

(یادداشت سردبیر)

www.jtlip.illrc.ac.ir

DOI:

10.22034/jtlip.2026.741145

نون و القلم و مایسترون

انتشار نخستین شماره «مجله تحقیق و توسعه در حقوق فناوری و مالکیت فکری» آغاز یک مسیر است؛ مسیری که ضرورت آن بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. تحولات شتابان فناوری، ظهور اشکال جدید دارایی‌های فکری، دگرگونی شیوه‌های تولید و توزیع آثار و اطلاعات، و شکل‌گیری مدل‌های نوین کسب‌وکار، بسیاری از مفاهیم و نهادهای سنتی حقوق را با پرسش‌های تازه‌ای مواجه کرده است.

حقوق مالکیت فکری دیگر صرفاً مجموعه‌ای از قواعد برای حمایت از اختراع، علامت تجاری، اثر ادبی و هنری یا طرح صنعتی نیست. امروزه این حوزه در نقطه تلاقی حقوق، فناوری، اقتصاد و حکمرانی قرار گرفته است. داده، هوش مصنوعی، بلاک‌چین، اینترنت اشیاء و پلتفرم‌های دیجیتال، نه تنها موضوعات جدیدی را پیش روی حقوق قرار داده‌اند، بلکه در مواردی خود مفاهیم سنتی «مالکیت»، «آفرینش»، «اختراع»، «اثر» و حتی «شخص» را با چالش مواجه ساخته‌اند.

از این منظر، تأسیس مجله‌ای علمی پژوهشی با تمرکز بر «حقوق فناوری و مالکیت فکری» تلاشی برای پاسخ‌گویی به یک نیاز علمی

و حقوقی است: ایجاد فضایی برای گفت‌وگو میان حقوق سنتی مالکیت فکری و مسائل نوظهور فناوری و فراهم آوردن زمینه‌ای برای مطالعه انتقادی و تطبیقی تحولات حقوقی در ایران و جهان.

مقالات شماره نخست، به‌خوبی گستره این حوزه و تنوع مسائل پیش روی آن را نشان می‌دهند. بخشی از مقالات به مسائل کلاسیک و در عین حال همچنان مهم مالکیت صنعتی اختصاص دارد.

مطالعه تطبیقی اسباب حمایت از علامت تجاری در حقوق ایران و آمریکا، بررسی جایگاه علامت تأییدی در حقوق ایران با توجه به قانون حمایت از مالکیت صنعتی مصوب ۱۴۰۳، و تحلیل معیارهای رد علائم مغایر با نظم عمومی و اخلاق حسنه در حقوق ایران و اتحادیه اروپا و مطالعه نظام طرح‌های صنعتی ثبت‌نشده در انگلستان و اتحادیه اروپا و بررسی امکان ایفای کارکرد مشابه در نظام‌های فرانسه و ایران نمونه‌هایی از این رویکرد هستند. در کنار این مباحث، موضوع ارزش‌گذاری اموال فکری نشان می‌دهد که مالکیت فکری صرفاً یک نهاد حقوقی برای اعطای حق انحصاری نیست، بلکه با ارزش اقتصادی دارایی‌های نامشهود و سازوکارهای تجاری‌سازی آنها نیز پیوندی عمیق دارد.

وجه دیگر این شماره، پرداختن به فناوری‌های نوظهور و تأثیر آنها بر ساختارهای حقوقی موجود است؛

بررسی ظرفیت‌های بلاک‌چین در بازطراحی معماری مدیریت حقوق مالکیت ادبی و هنری، تحلیل امکان شناسایی هوش مصنوعی خودمختار به‌عنوان مخترع، و بحث درباره امکان شناسایی هوش مصنوعی به‌عنوان مالک حقوق فکری آفرینه‌ها، پرسش‌هایی را مطرح می‌کنند که پاسخ به آنها صرفاً با تکیه بر مفاهیم سنتی حقوق مالکیت فکری امکان‌پذیر نیست. همین وضعیت در حوزه داده نیز مشاهده می‌شود. حمایت ویژه از پایگاه‌های داده در اتحادیه اروپا و بررسی آموزه‌های آن برای حقوق ایران، و نیز مطالعه حمایت از داده‌های اینترنت اشیا به مثابه یک مال فکری، نشان می‌دهد که «داده» به یکی از مهم‌ترین موضوعات حقوق فناوری تبدیل شده است؛ موضوعی که مرزهای میان مالکیت فکری، حقوق اطلاعات، حقوق فناوری و تنظیم‌گری اقتصادی را بیش از پیش به

هم نزدیک می‌کند. در همین چارچوب، مقاله مربوط به سازه‌های شهری و تقابل حقوق مالکیت فکری معمار با آزادی تصویربرداری، یادآور این نکته است که توسعه فناوری و رسانه‌های دیجیتال حتی در حوزه‌هایی که در نگاه نخست ارتباط مستقیمی با فناوری ندارند، می‌تواند توازن میان حقوق انحصاری و آزادی‌های عمومی را دگرگون کند. همچنین بررسی مدیریت ریسک تحریم در تجارت الکترونیکی، دامنه مباحث مجله را از مسائل صرفاً مالکیت فکری فراتر برده و ارتباط میان فناوری، تجارت بین‌المللی و الزامات حقوقی را مورد توجه قرار می‌دهد.

وجه مشترک بسیاری از این پژوهش‌ها، یک پرسش بنیادین است: حقوق چگونه باید خود را با تغییرات فناوری و اقتصادی هماهنگ کند، بدون آنکه اصول بنیادین خود را از دست بدهد؟ به نظر می‌رسد پاسخ به این پرسش، نه در پذیرش شتاب‌زده‌ی فناوری و نه در اصرار بر حفظ مفاهیم سنتی به هر قیمت، بلکه در گفت‌وگویی مستمر میان حقوق و فناوری نهفته است. حقوق باید بتواند همزمان دو کارکرد را ایفا کند: از یک سو، امنیت حقوقی و حمایت مؤثر از نوآوری و خلاقیت را تضمین کند و از سوی دیگر، در برابر پیامدهای اجتماعی و اقتصادی فناوری، از حقوق و آزادی‌های مشروع اشخاص و منافع عمومی صیانت نماید.

برای حقوق ایران، این مسئله اهمیتی مضاعف دارد. تصویب قانون حمایت از مالکیت صنعتی در سال ۱۴۰۳، در کنار تحولات سریع فناوری و ظهور مسائل جدید در حوزه داده و هوش مصنوعی، فرصت مناسبی برای بازاندیشی در بسیاری از مبانی و نهادهای حقوق مالکیت فکری فراهم کرده است. مطالعه تجربه‌های حقوقی سایر کشورها و نظام‌های منطقه‌ای، در این میان، نه به معنای الگوبرداری صرف، بلکه ابزاری برای شناخت گزینه‌های مختلف سیاست‌گذاری و یافتن راه‌حل‌های متناسب با نیازها و ساختار حقوقی ایران است.

«مجله تحقیق و توسعه در حقوق فناوری و مالکیت فکری» می‌کوشد در این مسیر، محلی برای انتشار پژوهش‌های علمی، مطالعات تطبیقی و تحلیل‌های انتقادی باشد؛

پژوهش‌هایی که علاوه بر تبیین وضعیت موجود، به آینده حقوق و چگونگی مواجهه نظام حقوقی ایران با تحولات فناوری نیز بیانده‌شدند.

انتشار این شماره، آغاز این راه است. امیدواریم مجله بتواند به سخن‌گاهی علمی برای پژوهشگران، استادان، دانشجویان، قضات، وکلا و همه علاقه‌مندان به حقوق فناوری و مالکیت فکری تبدیل شود و سهمی هرچند کوچک در توسعه ادبیات حقوقی و ارتقای گفتمان علمی این حوزه در ایران داشته باشد.

از نویسندگان محترم مقالات این شماره، داوران و اعضای هیئت تحریریه و همه همکارانی که در شکل‌گیری و انتشار نخستین شماره مجله مشارکت داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاریم.